

published: 02.01.2019 <https://doi.org/10.1002/wps.20584> URL:<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/wps.20584>

6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.04.2004р. № 1618-IV URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20171215#Text>

7. Закон України “Про психіатричну допомогу” від 22.02.2000р. № 1489-III року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. № 2341-III URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

9. Preparing for Mental Health Act reform: Pilot study of co-produced implementation strategies for Advance Choice Documents Stephenson, L., Gergel, T., Ruck Keene, A., Larry, R. & Owen, G., 7 Jul 2022, In: Wellcome Open Research. 7, 182. URL:<https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/en/publications/preparing-for-mental-health-act-reform-pilot-study-of-co-produced>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-6>

САМОПЛАГІАТ У ДИСЕРТАЦІЯХ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Боровик Андрій Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент,

відмінник освіти України,

віце-президент з наукової роботи,

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Йозеф Затько

доктор права, професор,

президент

Європейського інституту безперервної освіти

Словацька Республіка

Одним із порушень академічної доброчесності законодавець визначає самоплагіат як оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів [1].

Уведення самоплагіату в законодавство про освіту й науку як порушення академічної доброчесності та форми обману як самостійного виду порушення академічної доброчесності викликає певну дискусію серед науковців.

Окремі з науковців, ми до речі поділяємо їх думку, пропонують замість наявної в літературі категорії «самоплагіат» увести в науковий обіг категорію «авторське дублювання наукових результатів», під яким варто розуміти неодноразове опублікування автором власної наукової праці в прихованій, видозміненій формі без суттєвої зміни сутнісного навантаження в різних джерелах (наукових статтях) з метою збільшення публікацій для забезпечення необхідної їх кількості для присудження наукового ступеня чи присвоєння вченого звання.

Убачається, що немає підстав для застосування певних заходів юридичної відповідальності за вчинення самоплагіату, оскільки відсутній склад правопорушення, зокрема такі його елементи, як об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення.

Водночас відповідальність за самоплагіат існує. Цей вид відповідальності називається академічна. Її умовно можна розділити на відповідальність для науково-педагогічних працівників та відповідальність для здобувачів вищої освіти.

І так, в разі виявлення самоплагіату у роботах здобувачів вищої освіти, останні можуть бути притягнуті до наступного виду академічної відповідальності [1]: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

У разі встановлення фактів самоплагіату у роботах науково-педагогічних працівників вони нестимуть наступну відповідальність [1]: відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Аналізуючи самоплагіат як правове явище, можна зазначити, що він має однакові риси з юридичною фікцією.

Юридична фікція – техніко-юридичний прийом, за допомогою якого:

а) неіснуюче становище (відношення) оголошується існуючим і набуває загальнообов'язкового характеру внаслідок його закріплення в правовому приписі [2];

б) штучно прирівнюються одна до другої такі речі, які в дійсності є різними або навіть протилежними [2].

На відміну від прийому презумпції, який полягає в прирівнюванні ймовірного (чи принаймні можливого) до істинного, фікція йде по лінії свідомого ототожнення істинного з неістинним.

Специфіка фікцій як положень свідомо неістинних обумовлює те, що вони в основному є елементом гіпотез або диспозицій імперативних норм, оскільки фікція імперативна за своєю природою. Правова фікція – це нормативно виражене положення, яке закріплює в правовій системі неіснуюче існуючим або існуюче неіснуючим, яке має загальнообов'язкове значення та яке викликає певні правові наслідки.

Науковець, який постійно працює з певним емпіричним матеріалом, висловлюючи свої думки й пропозиції, може в певних публікаціях їх розширювати, змінювати мотивацію, при цьому розкривати одну й ту ж власну ідею, тому визначати оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як порушення, за яке застосовують заходи юридичної відповідальності, є недоцільним.

Отже, самоплагіат як правове явище є юридичною фікцією, тобто таким нормативно вираженим становищем, що закріплює в правовій системі неіснуюче існуючим, унаслідок чого це явище набуває загальнообов'язкового характеру й викликає певні правові наслідки.

Убачається, що самоплагіат за своєю сутністю є моральноетичною категорією, а не правовою категорією, тому доцільно його розглядати в аспекті порушення етичних підходів до академічної доброчесності і виключити його із порушень академічної доброчесності.

Література:

1. Академічна доброчесність. Електронний ресурс: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C (дата звернення 11.09.2023).

2. Юридична фікція. Електронний ресурс: URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D1%84%D1%96%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F (дата звернення 12.09.2023).